

DAUGIAKALBYSTĖS SKATINIMO VEIKSNIAI MOKANT KARIŪNUS UŽSIENIO KALBŲ LKA

Doc. dr. Dileta Jatautaitė

Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija

Anotacija. Straipsnyje gvildenama problema, susijusi su veiksniais, skatinančiais kariūnų daugiakalbystę mokantis universitetinėse studijose Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijoje (toliau – LKA). Vienas iš pagrindinių veiksnių, skatinančių kariūnus mokytis užsienio kalbų, yra motyvacija, t. y. kodėl kariūnai renkasi vienas ar kitas užsienio kalbas, kas lemia jų pasirinkimą. Žinant pagrindinius veiksnius, skatinančius kariūnus judėti sėkmės link, galima sutelkti visas individo galias ir energiją pasiekti tikslą – II mokėjimo lygį pagal (STANAG 6001) NATO kalbų mokėjimo standartus. Straipsnyje pateikiamas tyrimas, kurio rezultatai parodė pagrindines priežastis, kodėl kariūnai mokosi užsienio kalbų ir kas juos motyvuoja jų mokytis. Taip pat labai svarbu parodyti, kaip kalbų mokymasis mokykloje koreliuoja su užsienio kalbos pasirinkimu LKA. Straipsnyje pateikiamos išvados, analizuojami ir apibendrinami tyrimo rezultatai, kurie gali būti naudingi tobulinant užsienio kalbų mokymą(si), plečiant ir gilinant žinias apie mokymosi motyvaciją.

Pagrindiniai žodžiai: mokymosi motyvacija, užsienio kalbos mokymosi motyvacija, daugiakalbystė, mąstymas, psichinės savybės, kognityvinis procesas.

Ivadas. Daugiakalbystę išsamiai tiria sociologai, psichologai, lingvistai, pedagogai ir kitų sričių specialistai. Ši tema yra labai aktuali, nes Lietuvos krašto apsaugos sistemoje nėra tiriami veiksniai, lemiantys užsienio kalbų pasirinkimą ir motyvaciją mokytis vienu ar kitu kalbų. Taip pat nėra sukurta praktinė, teorinė ir tyrimais pagrįsta paradigma, kuri remtųsi naujausiais mokslo pasiekimais ir būtų sudaryta iš teorinio – praktinio modelio, padedančio spręsti intensyvų ir efektyvų daugiakalbystės mokymą(si) ir išmokimą. LKA Užsienio kalbų katedroje (toliau – UKK) vyksta intensyvus moksliskai grindžiamas kariūnų užsienio kalbų mokymas ir atliekami tyrimai. Užsienio kalbų mokymas (didaktika) ir moksliniai tyrimai, remiantis psichologiniais (motyvacija, atmintis, emocijos, mąstymas ir kt.) arba psichoedukologiniais (pedagoginiais ir androgoginiais) pagrindais, yra jau seniai ir plačiai vykdomi Lietuvos (VU, VDU, ŠU, LEU, KTU ir kt.) mokslininkų – prof. L. Jovaišos, prof. S. Kregždės, prof. V. Šerno (glotoedukologijos, arba daugiakalbystės, Lietuvoje pradininkas), dr. D. Masaitienės (VDU), prof. M. Terešvičienės (VDU), prof. R. Minkutės (KTU) ir daugelio kitų, apgynusių disertacijas ir dirbančių šioje srityje.

Šio straipsnio tikslas yra išanalizuoti veiksnius, skatinančius daugiakalbystę mokant kariūnus užsienio kalbų, atlikti tyrimą, kuris padėtų nustatyti, kodėl kariūnai renkasi vienas ar kitas kalbas ir kas juos motyvuoja jas rinktis.

Tyrimo uždaviniai:

- išanalizuoti veiksnius, skatinančius kariūnus mokytis užsienio kalbų;
- nustatyti, kas motyvuoja kariūnus rinktis vienas ar kitas kalbas LKA.

Tyrimo problema ir aktualumas. Užsienio kalbų mokymosi motyvacija lemia individo kalbų mokymosi patirtis, pasiekti rezultatai, sėkmė ir interesai. Kiekvienas besimokantis asmuo turi savitą mokymosi procesą, individualią mokymosi istoriją, kalbos mokymosi biografiją ir patirtį (Fremdsprache Deutsch. Motivation, 2002). Besimokantys individai, turintys asmeninę kalbų mokymosi patirtį, teigia, kad užsienio kalbų mokytis įdomu, naudinga, prasminga (Šernas, 2006). Kuo didesnė ši minėta patirtis, tuo lengviau mokytis kalbų. Formuojant mokymosi motyvaciją svarbi mokymosi objekto pritaikymo perspektyva – užsienio kalbos praktinis pritaikymas.

Lietuva yra NATO ir Europos Sąjungos narė, todėl Lietuvoje užsienio kalbų mokymas(is) turi atitikti NATO STANAG 6001 (norminis dokumentas) ir ES „Europass“ (Europos Sąjungos norminiai dokumentai) standartus.

Europos Komisija 2008 m. rugsėjo 18 d. pasiūlė daugiakalbystę įtraukti į Europos Sąjungos (ES) politikos, mokslo, kultūros ir ekonomikos sritis pagal priimtą komunikatą „Daugiakalbystė – Europos turtas ir bendras rūpestis“. ES Taryba yra taip pat priėmė rezoliuciją dėl Europos daugiakalbystės strategijos, o Lietuvos Respublikos Seimo Švietimo, mokslo ir kultūros komitetas ir Informacinės visuomenės plėtros komitetas ėmėsi iniciatyvos analizuoti daugiakalbystės plėtros klausimą šiuolaikinių technologijų sąlygomis ir pasiūlė Lietuvos aukštosiose mokyklose skatinti daugiakalbystę pasinaudojant naujausiais glotoedukologijos pasiekimais.

Problema. Daugiakalbystė yra suprantama kaip sudėtingas vyksmas, kuris reikalauja daug lingvistinių, didaktinių ir psichologinių žinių apie kalbų formavimąsi, kognityvinius jų konstravimosi procesus ir kitų psichinių savybių funkcionavimo svarbą. Todėl yra būtinybė šiame kontekste skatinti daugiakalbystę per autodidaktiką, metakognityvinį kariūno mąstymą, įtraukti kuo daugiau pojūčių ir ugdymo pagrindais sukurti teigiamas emocijas skatinančią aplinką, nes tik saugioje aplinkoje, kai neįjaučiama grėsmė ir baimė, besimokantis individas gali būti motyvuotas sėkmingai mokytis ir išmokti daug kalbų.

Tyrimų objektas – daugiakalbystės skatinimo veiksniai mokant kariūnus užsienio kalbų.

Tyrimo metodai:

Teoriniai: mokslinės pedagoginės-psichologinės, socialinės literatūros analizė.

Empiriniai: anoniminė anketinė apklausa raštu, siekiant ištirti kariūnų kalbų pasirinkimą; mokslininkų darbų analizė; dokumentų analizė; interviu, pokalbis, statistinė duomenų analizė, anketa. Anketinių duomenų analizei naudota SSPS programa (Statistical Package for the Social Sciences); tyrimo duomenys, kurie apdoroti taikant kiekybinės ir kokybinės analizės metodus; „Windows Microsoft Word“ ir „Windows Microsoft Excel“ programos tyrimo metu padėjo gauti duomenis, juos apdoroti, sisteminti ir grafiškai pavaizduoti.

1. Svarbiausi kariūnų kalbų pasirinkimo veiksniai mokantis LKA

Yra daug veiksnių, kurie lemia kariūnų vienų ar kitų kalbų pasirinkimą mokantis LKA. Vienas iš pagrindinių veiksnių – Lietuva yra NATO ir Europos Sąjungos narė, todėl Lietuvoje užsienio kalbų mokymas turi atitikti NATO ir ES standartus. Kadangi anglų kalba yra pagrindinė NATO kalba, krašto apsaugos sistemoje pagrindinis dėmesys skiriamas anglų kalbos mokymui(si). Vadinasi, anglų kalba yra tapusi pagrindine karininkų ir civilio personalo darbo kalba Lietuvos krašto apsaugos sistemoje, t. y. gynybos ir pasipriešinimo kalba.

Nuo tinkamai taikomos kalbų mokymo(si) didaktikos priklauso efektyvus ir darnus Lietuvos krašto apsaugos sistemos funkcionavimas, veiksmingas įsipareigojimų NATO, ES ir kitiems partneriams vykdymas laiku.

Anglų kalba yra tapusi darbo kalba ir be II kalbos mokėjimo lygio šiuolaikinis karininkas negali pilnavertiškai ir efektyviai atlikti savo kasdienių pareigų NATO štabuose, logistikos, žvalgybos tarnybose ir kt. Kadangi KAS dirba nauja karininkų karta, kuri natūraliai įvaldė anglų kalbą, jai jau nepakanka mokėti tik anglų kalbą, nes keičiasi geopolitinė situacija pasaulyje, iškilos naujos grėsmės (konfliktas Ukrainoje), išsiplėtė konfliktų geografija (Malis Afrikoje). KAS karininkai vyksta dirbti instruktoriais, patarėjais ar vykdo kitas misijas ir todėl jiems iškilos būtinybė įvaldyti dar vieną užsienio kalbą, pavyzdžiui, rusų ar prancūzų. Atitinkamai keičiasi ES kalbų mokėjimo ir mokymo(si) politika – vienas iš ES komisijos keliamų 2014–2020 metų tikslų, kad iki 2020 metų 80 % ES piliečių turi mokėti dvi užsienio kalbas.

Todėl reaguodama į būtinumą rengti visapusiškai išprususį karininką, mokantį mažiausiai 2 užsienio kalbas, UKK pertvarkė užsienio kalbų mokymo politiką ir nukreipė savo edukologinį potencialą į daugiakalbystės skatinimą, kaip svarbiausią užsienio kalbą paliekant anglų kalbą, nes be II kalbos mokėjimo lygio pagal UKK parengtą pasiekimų testą kariūnui negali būti suteiktas leitenanto laipsnis.

Siekdami II lygio, kariūnai privalo lavinti visų keturių komunikacinės veiklos rūšių įgūdžius, plėsti kasdienės ir profesinės veiklos sričių žodyną, gebėti atlikti vidutinio sudėtingumo tiek kalbos supratimo, tiek kūrybinės kalbos užduotis (pa-

gal tarptautinę klasifikaciją tai atitiktų „Intermediate“, pagal Bendruosius Europos kalbų metmenis B1–B2 arba SLP 2222 pagal ND6001 lygį). Toks kalbos mokėjimo lygis turi atitikti kasdienius profesiniam kalbos vartojimui keliamus reikalavimus.

Kariūnai, kurie bendrojo lavinimo mokykloje mokėsi anglų kalbos, po I kurso II semestro privalo pasiekti bazinį anglų kalbos lygį. Po II kurso IV semestro kariūnai privalo pasiekti II lygį, kuris yra privalomas pagal krašto apsaugos ministro 2010 m. spalio 1 d. Nr. V-1045 ir 2011 m. spalio 13 d. Nr. V-1159 įsakymus leitenanto laipsniui gauti.

Jei kariūnai nepasiekia II lygio, jiems suteikiamas Bazinis kalbos lygis ir tokiu būdu jie įgyja pagrindinių anglų kalbos žinių ir įgūdžių (pagal tarptautinę klasifikaciją tai atitiktų „Elementary“, A1 pagal Bendruosius Europos kalbų metmenis arba SLP (angl. Standardized Language Profile) 1111 pagal ND6001 lygį), todėl turėdamas Bazinį (surinkęs nemažiau 65 % iš testo) lygį kariūnas gebės tik susikalbėti anglų kalba kalbančioje aplinkoje. Profesiniam vartojimui toks kalbos mokėjimo lygis yra nepakankamas, todėl jiems sudarytos galimybės mokytis anglų kalbos fakultatyvo forma ir toliau siekti numatyto II kalbos lygio. Baigęs anglų kalbos fakultatyvo modulį, jis pakartotinai gali laikyti PTK (kariūnų pasiekimų testą) ir tokiu būdu siekti II lygio pagal numatytą būrio vado, turinčio leitenanto laipsnį, kvalifikaciją.

Kariūnams, nesimokiusiems anglų kalbos iki įstojimo į LKA, užtenka pagal PTK standartus pasiekti bazinį (surinkti nemažiau 65 % testo taškų) anglų kalbos lygį leitenanto laipsniui gauti. Jiems taip pat yra sudarytos galimybės tobulinti anglų kalbos žinias ir siekti bazinio anglų kalbos lygio fakultatyvo mokymo(si) forma.

Nuo 2015 m. LKA yra taikoma nauja griežta tvarka kontroliuojant kariūnų, siekiančių II lygio pagal krašto apsaugos ministro 2010 m. spalio 1 d. Nr. V-1045, 2011 m. spalio 13 d. Nr. V-1159 įsakymus ir 2015 m. liepos 14 d. įsakymu Nr. V-696 „Dėl Užsienio kalbų mokymo poreikių nustatymo, atrankos į užsienio kalbų kursus, užsienio kalbų mokymo ir testavimo krašto apsaugos sistemoje tvarkos aprašo patvirtinimo“ patvirtintą aprašą, mokymosi procesą.

Pagal šį aprašą ir LKA studijų programas, kurios yra akredituotos Studijų kokybės vertinimo centro (SKVC), taip pat yra numatyta, kad po II kurso II anglų kalbos lygį pasiekę kariūnai renkasi antrą užsienio kalbą. UKK kariūnai be anglų gali rinktis prancūzų, vokiečių ir rusų kalbas.

2. Motyvacija yra pagrindinis veiksnys, skatinantis kariūnus mokytis kalbų

Užsienio kalbų mokymosi motyvacija yra pagrindinis veiksnys, skatinantis mokytis kalbų ir jų išmokti; be motyvacijos neįmanomas joks kognityvinis procesas, būtinas mąstyti, įsiminti, suvokti, susikaupti. Nustatyta, kad bendrojo intelekto ir mokymosi motyvacijos koreliacija paprastai svyruoja apie 0,50. Kai kurie kiti tyrimai parodė, jog koreliacija gaunama net iki 0,80. Didelė koreliacija tarp

mokymosi pasiekimų, motyvacijos ir kognityvinių gebėjimų dažnai laikoma vienu iš reikšmingiausių tyrimo instrumento validumo argumentų. Šiuo pagrindu galima teigti, kad yra bendra mokslininkų nuomonė formuluojant tris pagrindinius motyvacijos veiksnius mokantis kalbų: žmogaus veiklos tikslingumą, pastangas ir kryptingumą siekiant užsibrėžtų tikslų (Rheinberg, 2000). Be abejonės, bet kurio besimokančio individo rezultatai bus žymiai geresni, jei jis be intelektinių gabumų turės dar ir teigiamą nusistatymą mokytis. Pavyzdžiui, vienas žymiausių šios srities mokslininkų ir motyvacijos teorijos pradininkas R. C. Gardner motyvaciją apibūdina kaip pastangas, tikslo siekimą mokant kalbos ir tinkamą požiūrį į kalbos mokymąsi (Gardner, R. C. & W. Lambert, 1972).

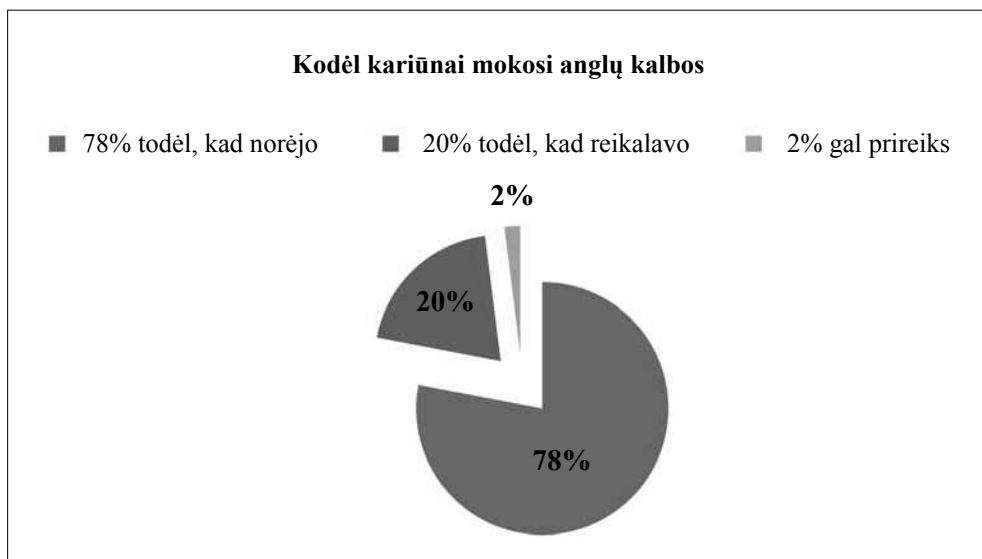
Profesorius L. Jovaiša motyvaciją (lot. *motus* – proto veikimas, minties skrydis; pranc. *motif* – skatinamoji priežastis, veiksmo pagrindas) aiškina, kaip „psichofiziologinį procesą, reguliuojantį asmenybės veiklą ir santykius su aplinka motyvų kaitos pagrindu“ (2007, p. 172). G. Butkienė ir A. Kepalaitė (1996, p. 225) aiškina motyvaciją, kaip „veiksmų bei elgesio žadinimą ir skatinimą, vykstantį žmogaus psichikoje“; Gage ir Berliner (1994, p. 263) motyvaciją supranta per „poreikius, interesus, vertybes, pažiūras, siekius ir polinkius“; Dörnyei (1998, p. 121) motyvacijoje išvelgia „procesą, kurio metu atsiranda stipri jėga, skatinanti veiklą, kol nebus pasiektas užsibrėžtas tikslas, net ir atsiradus kitai jėgai, bandančiai nuslopinti pirmąją“, M. Williams ir R. L. Burden (1997) skirsto šiuos veiksnius į vidinius, susijusius su kognityvinėmis, metakognityvinėmis, emocinėmis einančio mokslus galiomis, ir išorinius, kurių reikėtų ieškoti besimokančio asmens socialinėje aplinkoje.

Socialinio konstruktyvizmo atstovai M. Williams ir R. L. Burden (1997) motyvaciją skirsto į vidinę, susijusią su kognityvinėmis, metakognityvinėmis, emocinėmis einančio mokslus galiomis, ir išorinę, kuri išplaukia iš socialinės aplinkos. Šie motyvacijos veiksniai yra būdingi ir užsienio kalbos mokymosi motyvacijai, kurią tikslinga aptarti išsamiau.

Užsienio kalbų mokymosi motyvaciją lemia individo kalbų mokymosi patirtis, pasiekti rezultatai, sėkmė ir interesai (Fremdsprache Deutsch. Motivation, 2002). Kiekvienas asmuo, kuris mokosi, turi savo išdirbtą mokymosi metodiką, individualią mokymosi patirtį, kalbos mokymosi evoliuciją. Tie, kurių užsienio kalbų mokymosi patirtis yra sėkminga, dažnai skatinami sėkmės yra motyvuoti iš vidaus. Tai dar paspartina mokymąsi ir padaro šį procesą prasmingą, įdomų ir turiningą. Kuo didesnė sėkminga patirtis, tuo lengviau mokytis kalbų. Žinoma, besimokantis individas ne visada būna pats motyvuotas, tad jam padeda išorinės paskatos; jei lydi sėkmė, ilgainiui išorinė motyvacija perauga į vidinę, o tada mokymasis pavirsta džiaugsmu, kuris pagreitina kalbos išmokimą. Formuojant mokymosi motyvaciją svarbi mokymosi objekto pritaikymo perspektyva yra užsienio kalbos praktinis pritaikymas, pavyzdžiui, kai kariūnai turi galimybes vykti į užsienio šalis pagal „Erasmus“ programą arba pagal kariūnų aukštųjų mokyklų bendradarbiavimo ir mobilumo programas.

Siekiant išsiaiškinti, kodėl LKA kariūnai renkasi vienas ar kitas kalbas, kas

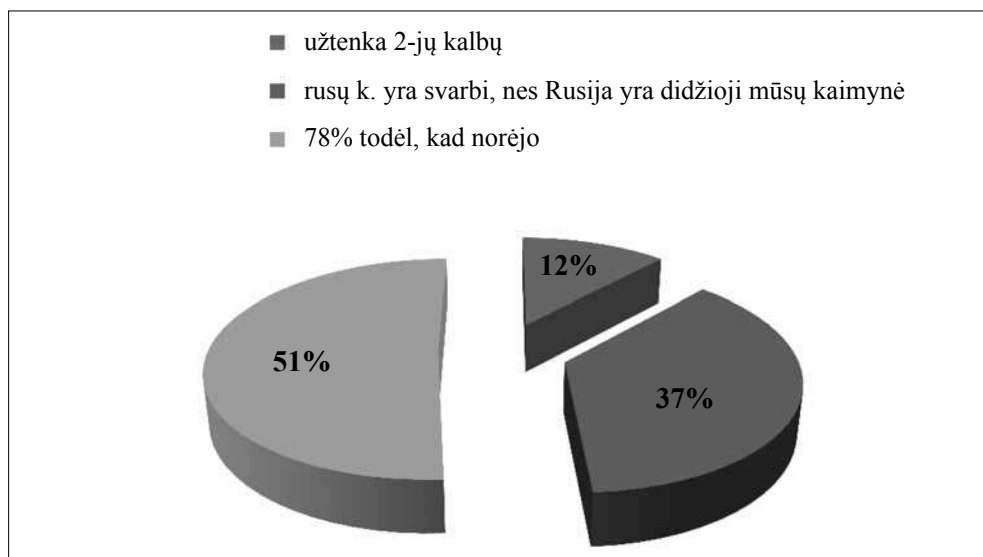
juos motyvuoja rinktis jas, buvo atliktas žvalgomasis tyrimas. Šiuo tikslu 2015 metais panaudojant anoniminę anketą buvo apklausti 45 respondentai. Apklausoje dalyvavo 62 LKA kariūnai. Anketoje buvo pateikti tokie klausimai: „Kodėl mokausi anglų kalbos?“, „Kodėl mokausi rusų kalbos?“, „Kodėl mokausi prancūzų kalbos?“ Leista pasirinkti vieną iš trijų atsakymų: „Aš noriu“, „Reikalaujama“, „Neaišku. Gal prireiks“. Paskui buvo siūloma trumpai motyvuoti vieną ar kitą pasirinkimą. Mūsų atlikta apklausa parodė, jog žymi dauguma tų, kurie mokosi, – 35 asmenys, arba 78 %, mokėsi anglų kalbos todėl, kad norėjo. 9 (20 %) LKA kariūnai teigė, kad jie mokėsi anglų kalbos tik dėl to, kad iš jų reikalaujama. Vos 1 (2 %) LKA kariūnų atsakė, jog „Gal prireiks“. Vadinasi, galime teigti, kad dauguma LKA kariūnų supranta anglų kalbos mokymosi būtinumą ir jaučia vidinę motyvaciją. Tik 20 % kariūnų yra motyvuojami iš išorės ir atsakė, kad jiems tai gali būti svarbu ateityje, t. y. gal prireiks. Tai galime matyti iš 1 pav..

1 pav. Kodėl kariūnai mokosi anglų kalbos

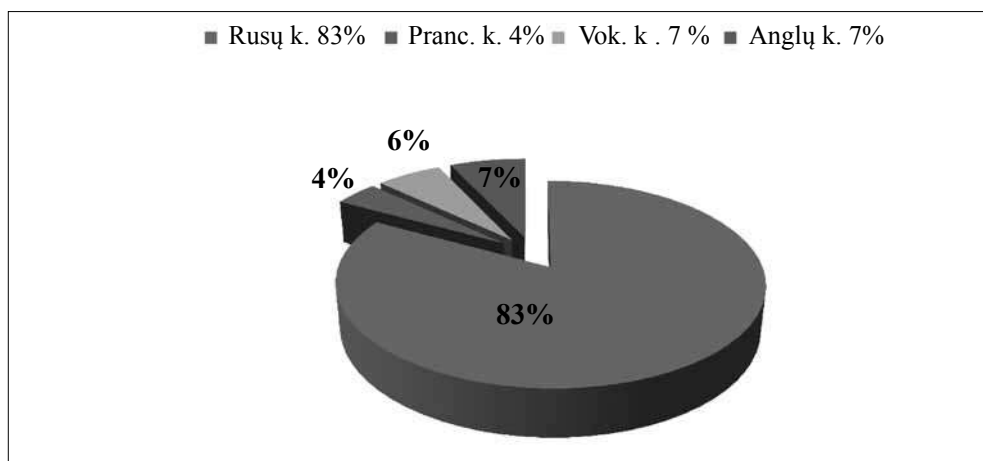
Tačiau daugelio tų pačių respondentų duomenys kardinaliai skyrėsi, kai jie buvo klausiami apie mokymosi motyvaciją kitų kalbų atžvilgiu. Iš anketinės apklausos paaiškėjo, kad kitomis užsienio kalbomis (vokiečių ir prancūzų) jie mažiau domėjosi. Tačiau jų paaiškinimai priešiško joms neparodė. Dauguma respondentų teigė, jog paprasčiausiai nematė prasmės jų mokytis ir apsikrauti nereikalinga informacija. Be to, dauguma apklaustųjų nematė praktinio būtinumo jų mokytis, nes, jų manymu, pakanka mokėti anglų arba rusų kalbą, kad būtų galima praktiškai realizuoti savo poreikius ir norus siekti karjeros krašto apsaugos sistemoje. Kiti respondentai teigė, kad jų nenorą mokytis vokiečių ir prancūzų kalbą lėmė kurso apkrovimas nenaudingais dalykais, mažas, t. y. 3, kreditų skaičius, skirtas užsienio

kalbų pratyboms ir tai, kad jie paprasčiausiai nespėja. Dalis nenorinčių mokytis kaltilino kurso perkrovimą gramatikos taisyklėmis, kurias „mokėsi tik todėl, kad reikėjo gauti geresnį pažymį ar stipendiją“. Labai įdomūs rezultatai buvo gauti apklausiant dėl rusų kalbos mokymosi. Rusų kalbos kaip antrosios užsienio kalbos mokymosi svarbą įvertino net 96 % respondentų. 51 % iš jų teigė, jog rusų kalbą svarbu mokytis, nes ja kalbama priešiška nusiteikusiame valstybėje, o 37 % atsakė, jog rusų kalba svarbi, nes Rusija yra didžioji mūsų kaimynė; 12 % atsakė, jog užtenka tik dviejų (anglų ir rusų) kalbų, kad užsienyje galima būtų apskritai susikalbėti. Tai galime matyti iš 2 pav.

2 pav. Kodėl kariūnai rinkosi rusų kalbą

Labai įdomiai su LKA tyrimais siejasi Statistikos departamento duomenys. Pasak Statistikos departamento, 2010 metais Lietuvoje anglų kalbą mokančių gyventojų dalis išaugo iki 30,4 % (16,9 % – 2001 m.), rusų kalbą moka 63 % gyventojų, lenkų – 8,5 %, vokiečių – 8,3 %. Kolegijų ir universitetų studentai taip pat dažniausiai renkasi mokytis anglų kalbą. Asmenys, besimokantys anglų kalbos, sudaro 30,6 %, vokiečių – 4 %, rusų – 2,4 %, prancūzų – 1,6 %. III kurse paprastai kariūnai renkasi rusų kalbą, nes po IV semestro jie turi būti pasiekę II anglų kalbos lygį pagal PTK. Todėl turėdami galimybę rinktis, dauguma renkasi rusų kalbą (83 %). Vokiečių (7 %) ir prancūzų (4 %) kalbų mokosi mažiausiai. Anglų kalbą dažniausiai priversti mokytis tik tie, kurie nepasiekė II PTK lygio (3 pav.).

3 pav. Kariūnų užsienio kalbų pasirinkimas III kurse

Pasak Eurobarometro, 28 proc. lietuvių mano, kad vokiečių kalba būtų naudinga kaip viena iš dviejų užsienio kalbų. Tačiau praktika rodo, kad vokiečių kalba pamažu nyksta iš mokyklų. 2010–2011 mokslo metais ši kalba Kauno mokyklose beveik nemokyta. Tai keista, nes Vokietija yra ekonomiškai stipriausia šalis Europoje. Tik pastaraisiais metais pamažu Lietuvos gyventojai vėl pradėjo mokytis vokiečių kalbos komerciniuose kursuose, nes atsivėrė Vokietijos darbo rinka. LKA keletą metų vokiečių kalbos niekas nesirinko. Tik 2015 m. LKA 6 kariūnai pasirinko vokiečių kalbą ir tik dėl to, kad jos mokėsi mokykloje.

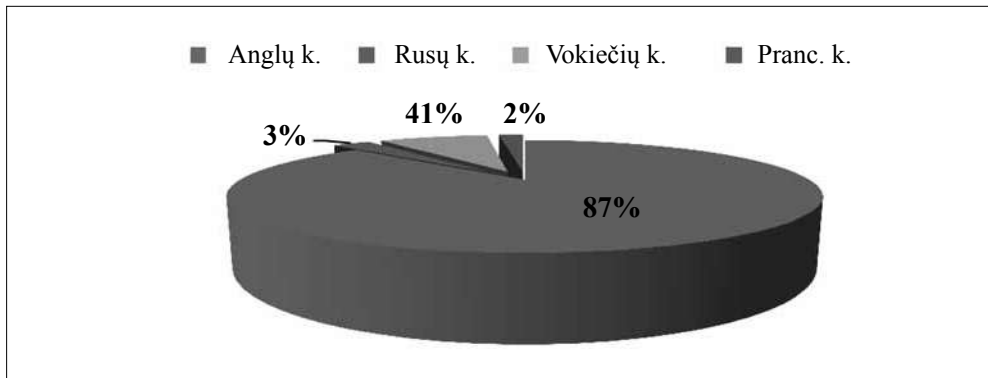
Vadinasi, be motyvacijos, kognityvinių, lingvistinių, didaktinių ir psichologinių veiksnių, egzistuoja, visų pirma, kalbų pasirinkimo problema, apsunkinanti daugiakalbystės skatinimą Lietuvoje. Pavyzdžiui, nors Lietuvoje vis didėja skandinavų, italų, ispanų, turkų ir Rytų (japonų ir kinų) kalbų poveikis, anglų kalba išlieka dominuojanti. Apie 90 % moksleivių mokosi anglų kalbos, o pirmose klasėse daug kur net iki 99 %. Kaip rodo ES statistika, Lietuvos gyventojai daugiausiai iš visų Europos šalių renkasi anglų kalbą. Beveik 90 % visų gyventojų mano, kad anglų kalba – ekonominiais, politiniais, moksliniais aspektais naudingiausia užsienio kalba globaliame pasaulyje. Visų kariūnų nuomone, kalbos mokėjimas yra būtinas, nes Lietuva yra Europos Sąjungos ir NATO narė, LKA yra puikios galimybės studijuoti užsienyje, yra taip pat puikios galimybės gauti gerai apmokamą darbą ne tik Lietuvoje, bet ir užsienyje. Akivaizdu, kad poreikis ir noras kyla iš praktinio būtinumo.

Todėl norėdama išsiaiškinti, kaip besimokančių LKA kariūnų kalbų pasirinkimą lemia kalbų mokymasis mokykloje, UKK atliko tyrimą ir nustatė, kaip koreliuoja kalbų pasirinkimas LKA ir mokymasis mokykloje.

Gauti rezultatai parodė, kad mokymasis mokykloje ir LKA tiesiogiai koreliuoja. Užsienių kalbų tolesnį mokymosi pasirinkimą LKA lemia tos užsienio kalbos, kurią kariūnas mokėsi mokykloje. Iš pateiktų įstojusiuju į LKA duomenų

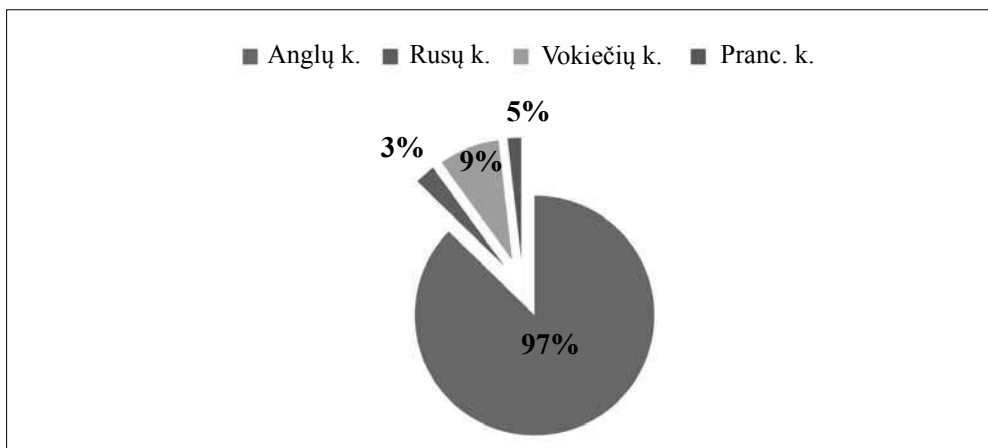

galime matyti, kad jie mažai kuo skiriasi nuo Statistikos departamento duomenų (4 ir 5 pav.). Vadinasi, dauguma kariūnų, įstojusių į LKA, toliau tęsia anglų kalbos mokymąsi po mokyklos baigimo. Mažai kas iš kariūnų renkasi tas kalbas, kurių nesimokė mokykloje (3 pav.). Statistikos departamento duomenimis, bent vienos užsienio kalbos mokosi 92 % bendrojo lavinimo mokyklų mokinių, o įstojusiujų į LKA – 98 %. Iš besimokančiųjų anglų kalbos – mokėsi 87 % mokinių, o LKA – 97 %; rusų kalbos – nuo 39 iki 41 %, o LKA – 3 % (5 pav.). Vokiečių kalbos besimokančiųjų asmenų sumažėjo nuo 17 % iki 9 %, o LKA – pastaruoju metu nėra tokių stojančiųjų. Prancūzų kalbą renkasi 2 % kariūnų, kai mokykloje net 5 % (žr. 4 pav. ir 5 pav.).

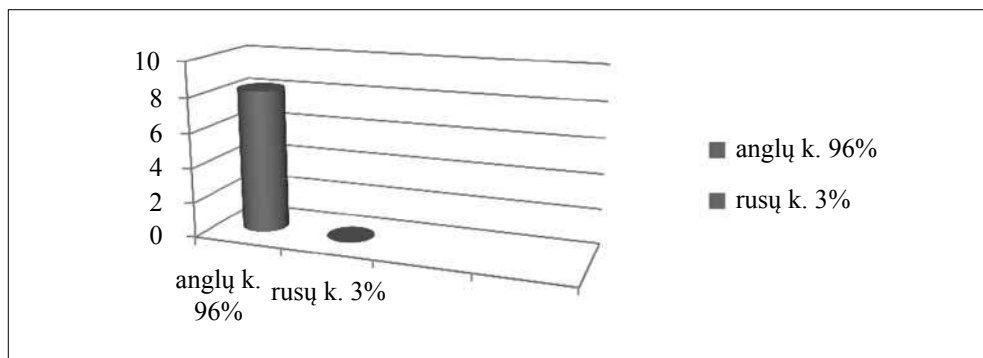

4 pav. Kalbų mokymasis bendrojo lavinimo mokykloje

Dauguma bendrojo lavinimo mokyklų mokinių (96–97 %) anglų kalbą renkasi kaip pirmąją užsienio kalbą ir atitinkamai LKA kariūnai. Rusų kalbą kaip antrąją užsienio kalbą renkasi 81 % mokinių ir 83 % LKA kariūnų (7 pav.).

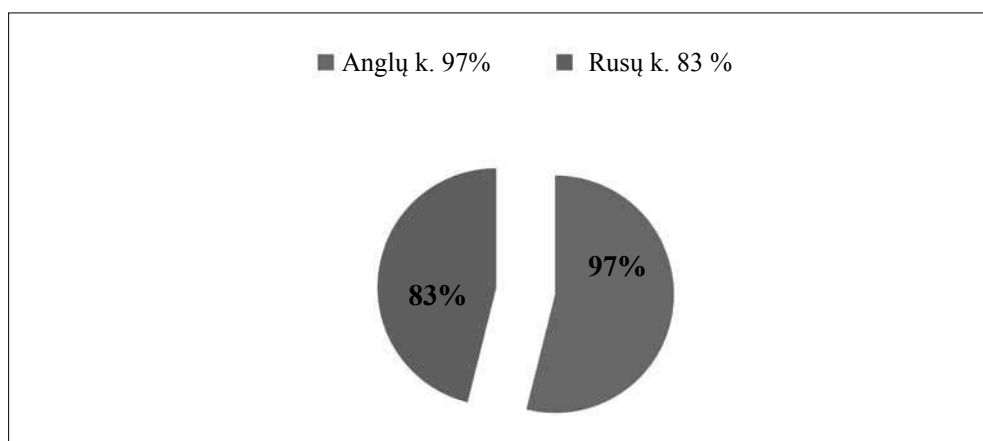

5 pav. LKA kariūnų pasiskirstymas I kurse pagal užsienio kalbų mokymąsi

6 pav. Kariūnų pasiskirstymas pagal pirmosios (anglų) ir antrosios (rusų) kalbų mokymąsi

Bendrojo lavinimo mokyklų I ir II užsienio kalbų pasiskirstymas yra atitinkamai 96 % ir 81 % (7 pav.).

7 pav. I ir II užsienio kalbų pasiskirstymas įstojus į LKA

Apibendrinami tyrimų rezultatus, galime teigti, jog Lietuvoje besimokančių asmenų užsienio kalbų bendrojo lavinimo mokyklose ir LKA pasirinkimas tiesiogiai koreliuoja. LKA kariūnai dažniausiai renkasi tas užsienio kalbas, kurių jie mokėsi mokykloje. Vos keli kariūnai (1 %) mokykloje kaip pirmąją užsienio kalbą mokėsi rusų ar vokiečių kalbą, o LKA pasirenko tik anglų. Kito pasirinkimo net nėra. Pagal krašto apsaugos ministro įsakymą (2015 m. liepos 14 d.), paremtą NATO standartais, kariūnas privalo pasiekti anglų kalbos antrąjį mokėjimo lygį.

Atlikto tyrimo rezultatai ir jų lyginamoji analizė pagal Eurobarometro statistiką parodė, jog absoliuti dauguma besimokančių asmenų užsienio kalbų mokosi planingai ir nepertraukiamai, t. y. mokosi visą gyvenimą. Todėl statistinė dauguma respondentų supranta ir pabrėžia užsienio kalbų svarbą gyvenime ir siekiant karjeros.

Užsienio kalbos žinios praplečia karininko profesinio bendravimo galimybes, padeda siekti aukštesnio socialinio statuso, kelti kvalifikaciją, tobulėti, pasiruošti savarankiškam gyvenimui po tarnybos, kūrybinei visuomeninei veiklai.

Išvados

- Mokydama kariūnus, LKA UKK operatyviai reaguoja į naujus iššūkius, vykstančius globalizacijos sąlygomis naujos kalbų mokymo paradigmos virsme, ir sėkmingai sprendžia daugiakalbystės skatinimo problemas.

- UKK turi savo adaptyvų ir efektyvų inovatyvų požiūrį į užsienio kalbų mokymo ir išmokymo metodologiją, kurią apibūdina dalyvaudama tarptautinėse NATO ir ES konferencijose ir seminaruose, leidama mokomąsias knygas, recenzuojamas Lietuvos ir užsienio šalių kalbų specialistų ir ekspertų.

- UKK supranta daugiakalbystę kaip sudėtingą vyksmą, kuris reikalauja daug lingvistinių, didaktinių ir psichologinių žinių apie kalbų formavimąsi, kognityvinius jų konstravimosi procesus ir kitų psichinių savybių funkcionavimo svarbą.

- Kariūnų užsienio kalbų mokymosi motyvaciją skatina poreikio svarba, motyvų įvairovė ir reikšmingumas asmeniniame individo gyvenime, jį supanti aplinka, mokymosi galimybės.

- Formuojant mokymosi motyvaciją svarbi mokymosi objekto pritaikymo perspektyva – užsienio kalbos praktinis pritaikymas, pavyzdžiui, kai kariūnai turi galimybes vykti į užsienio šalis pagal „Erasmus“ programą arba pagal karinių aukštųjų mokyklų bendradarbiavimo ir mobilumo programas.

- Nuo tinkamai taikomos kalbų mokymo(si) didaktikos priklauso efektyvus ir darnus Lietuvos Krašto apsaugos sistemos funkcionavimas, veiksmingas įsipareigojimų NATO, ES ir kitiems partneriams vykdymas laiku.

- Anglų kalba tapo darbo kalba ir be II kalbos mokėjimo lygio šiuolaikinis karininkas negali pilnavertiškai ir efektyviai atlikti savo kasdienių pareigų NATO štabuose, logistikos, žvalgybos tarnybose ir kitur.

- Pagrindiniai veiksniai, lemiantys kariūno užsienio kalbų pasirinkimą, yra jo kalbinė patirtis, karjeros perspektyvos ir pastangos (vidiniai bei išoriniai motyvai), kurių gali prireikti mokantis užsienio kalbų.

Literatūra

1. Butkienė, G.; Kepalaitė, A. (1996). Mokymasis ir asmenybės brendimas. Pedagoginės psichologijos įvadas studentams, mokytojams, tėvams. Vilnius: Margi raštai.

2. Bitinas, B. (2008). Edukologinis tyrimas: sistema ir procesas. Vilnius: Kronta.

3. Bitinas B. (2002). Pedagoginės diagnostikos pagrindai. Vilnius: Vilniaus pedagoginio universiteto leidykla.

4. Butkienė, G.; Kepalaitė, A. (1996). *Mokymas ir asmenybės brendimas*. Vilnius: Margi raštai.
5. Deci, E.; Ryan, R. (1985). *Intrinsic Motivation and Self-determination in Human Behaviour*. New York: Plenum 76 Press.
6. Deci, E., Ryan, R. (1993). Die Selbstbestimmungs theorie der Motivation und ihre Bedeutung für die Pädagogik // *Zeitschrift für die Pädagogik*, 39. Jg. 1993, Nr. 2, S. 223–238.
7. Dereškevičius, P. (1998). *Mokyklos nelankymo priežastys*. Sud. P. Dereškevičius, V. Rimkevičienė, V. Targamadžė. Vilnius: Žuvėdra.
8. *Fremdsprache Deutsch. Motivation*. (2002). Stuttgart: Klett. Fremdsprache Deutsch. Stuttgart.
9. *Fremdsprache Deutsch. Motivation*. (2002). Stuttgart: Klett.
10. Gage, N. L.; Berliner, D. C. (1994). *Pedagginė psichologija*. Vilnius: Alma litera.
11. Gardner, R. C.; Lambert, W. (1972). *Attitudes and Motivation in Second Language Learning*. Rowley, Mass.: Newbury House.
12. Gardner, R. C.; MacIntyre, P. D. (1993). A Student's Contributions to Second Language Learning. Part II: Affective Variables // *Language Teaching*, 26, 1–11.
13. Jovaiša, L. (1993). *Pedagogikos terminų žodynas*. Kaunas: Šviesa, 1993.
14. Jovaiša, L. (2001). *Ugdymo mokslas ir praktika. Analitinių straipsnių monografija*. Vilnius.
15. Jovaiša, L. (1999). *Profesinio konsultavimo psichologija*. Vilnius, 151 p. ISBN 9986-633-26-5.
16. Jovaiša, L. (2007). *Enciklopedinis edukologijos žodynas*. Vilnius: Gimtasis žodis.
17. Laužikas, J. 1993. *Pedagoginiai raštai*. Kaunas: Šviesa.
18. Leitneris, S (1998). *Išmokime mokyti*. Vilnius. Vaga.
19. Merkys, G. (1999). *Testavimas – socialinių mokslų principas. Metodologinio diskurso projekcija*.
20. *Psichologijos žodynas* (1993). Vilnius. Vaga.
21. *Socialiniai mokslai* (1999). Nr. 2 (19).
22. Rajeckas, V. (1999). *Pedagogika – ugdymo mokslas ir menas*. Vilnius: VPU leidykla,
23. Rupšienė, L. (1996). *Nenoras mokyti – socialinis pedagoginis reiškinys*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
24. Williams, M., and R. L. Burden (1997). *Psychology for Language Teachers: A Social Constructive Approach*. Cambridge: Cambridge University Press.

THE FACTORS DEVELOPING MULTILINGUALISM OF CADETS STUDYING AT THE MAL

Assoc. Prof. Dr. Dileta Jatautaitė

The General Jonas Žemaitis Military Academy of Lithuania

Summary

Foreign language learning motivation is an important factor influencing the choice of cadets studying foreign languages at the Military Academy of Lithuania. A foreign language learning is as an object of the learning process in connection with aims, interests and causes – stimuli, which are called learning motives. The article deals with the problems that the detection of which will help to reveal the motives and factors influencing the reasons why cadets choose one or another language.

The MAL offers the choice from the Russian, the English, the German and the French languages. According to the research completed at the Academy, the majority of cadets as well as the majority of Lithuanian school learners (97-96%) take English for the reason that this language belongs to the most important languages of NATO and EU. It is mandatory for all MAL cadets, especially if they want to be commissioned, to obtain level 2 according to NATO Stanag 6001 requirements. That is why, according to the survey questionnaire, most of the cadets believe that this language will help them climb the career ladder.

The second most significant language was confirmed as Russian. 51% of cadets treat it as the enemy's language, 37% think that it is essential in their lives because it is the language of Lithuania's biggest neighbouring country. Meanwhile, 12% cogitate that it is enough to know just two of them (English and Russian) so that to communicate perfectly well with almost everybody they need in their circle of profession. Thus, good command of language knowledge guarantees the learner to reach his/her objectives and influences successful learning and the quality of knowledge.

In conclusion, learning foreign languages is stimulated and determined by various motives, the value of which is different: some of them are more effective, more powerful for motivation; some are less effective, and have less influence on it.

Each cadet is most affected by the motives that are most relevant to him/her, that usually dominate. In addition, the choice of learning motives should meet social demands, as well as the needs of self-expression and existence.

AUTORIAUS LYDRAŠTIS

Autoriaus vardas, pavardė: Dileta Jatautaitė

Mokslų laipsnis ir vardas: socialinių mokslų daktarė

Darbo vieta ir pareigos: Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijos Universitetinių studijų instituto Užsienio kalbų katedros vedėja docentė

Autoriaus mokslinių interesų sritys: psicholingvistika, glotoedukologija, edukologija, tradiciniai ir netradiciniai kalbų mokymo metodai ir metodologija, psichoedukologiniai kalbų mokymo ir išmokimo pagrindai

Telefonas ir el. pašto adresas: (8 5) 210 3560; dileta.jatautaite@mil.lt

AUTHOR'S COVER LETTER

Author's name and surname: Dileta Jatautaitė

Academic degree and name: Associate Professor, Doctor

Workplace and position: The General Jonas Žemaitis Military Academy of Lithuania, Institute of University Studies, Department of Foreign Languages, Head

Author's research interests: psycholinguistics, glotoeducology, traditional and non-traditional language teaching methods and methodology, psycho-educational basis in language learning and acquisition

Telephone and e-mail address: +370 5 210 3560; dileta.jatautaite@mil.lt